

Zásady reformy III. penzijního pilíře (návrh)

Jaroslav Vostatek, 17. 8. 2014

Součástí III. pilíře u nás je „**doplňkové penzijní spoření**“ (vč. bývalého penzijního připojištění) a „**soukromé životní pojištění**“. Tyto produkty mají intenzivní, silně diferencovanou státní podporu; bez ní by byly v podstatě neprodejné. Důvodem jsou vysoké náklady (marže) poskytovatelů a další projevy selhání trhu.¹ V rámci velké důchodové reformy došlo k oddělení majetku poskytovatele a účastníků penzijního připojištění, k zavedení regulace provizí u doplňkového penzijního spoření a k prohloubení fiskální preference tohoto spoření před soukromým životním pojištěním při placení příspěvků/pojistného účastníkem. Extrémní fiskální preference těchto skupin produktů při poskytování příspěvku zaměstnavatelem zůstala jednotná, včetně společného ročního limitu (30 000 Kč). Míra regulace těchto skupin produktů je přitom zcela nesrovnatelná. Dochází i k vyslovenému zneužívání státní podpory příspěvků zaměstnavatele na investiční životní pojištění. Průměrná životnost (durace) smluv u obou skupin produktů je kolem pěti let, v životním pojištění je běžnou praxí „přepojišťování“ klientů v zájmu zprostředkovatelů. Samoregulační potenciál, resp. samočisticí schopnost trhu soukromého životního pojištění je dlouhodobě minimální. Zastavení sjednávání smluv o penzijním připojištění bylo bezdůvodné, vedlo k výraznému zakonzervování tohoto „trhu“. Hlavním výsledkem reformy penzijního připojištění byl prudký nárůst smluv v předvečer reformy, ve druhé polovině roku 2012. Počet smluv penzijního připojištění převýšil počet ekonomicky aktivních obyvatel, což je samo o sobě absurdní.

1. Extrémně vysokou a diferencovanou státní podporu uvedených produktů III. pilíře ve všech jejích formách je účelné nahradit standardním systémem **fiskální stimulace v podobě odpočtu příspěvku od základu daně z příjmů** účastníka (až 20 % z hrubé mzdy ročně) s tím, že **výplata plnění bude plně podrobena dani z příjmů fyzických osob**.² Analogicky příspěvek zaměstnavatele (až 10 % z hrubé mzdy) nebude podléhat dani z příjmů ze závislé činnosti a bude součástí nákladů podniku.

2. Jednoduché **produkty** se státní podporou budou mít výhradně charakter **pojištění pro případ dožití, spoření či investování**, sjednávaného na dobu minimálně **10 let** s tím, že v případě smrti bude vyplacen stav osobního účtu či vráceno zaplacené pojistné oprávněné osobě. V případě vzniku invalidity bude nárok na stejné plnění. Jiné plnění nebude možné. Do doby 10 let se započte i období bez placení příspěvku. **Poskytovateli produktu** mohou být i **banky**.

3. Stát povolí vznik/usazení **institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění** podle Penzijní směrnice EU.³ Pro nárok na státní podporu zde nebude platit podmínka 10 let podle předchozího odstavce.

4. Za zprostředkování produktů se státní podporou nebude možno vyplácet **provize**. Zaměstnavatelé budou povinni poskytovat informace o III. penzijním pilíři. V další fázi se zváží **auto-enrolment** (automatické zahrnutí do pojištění/spoření zaměstnavatelem, s možností odmítnutí zaměstnancem).

5. Součástí III. pilíře se stane i **stavební spoření**, sjednávané na dobu minimálně 5 let, uhrazované příspěvky po zdanění, se státním příspěvkem 1,5-4 % (sazbu stanoví každoročně MF podle výnosů na sekundárním trhu) z vkladu až 60 000 Kč ročně; zakážou se provize a poplatky za uzavření smlouvy. Poskytovateli mohou být i **banky**.

¹ Světová banka uvedla již v hodnocení z roku 2001: české penzijní připojištění sdílí slabosti jak latinsko-amerických otevřených penzijních fondů (vysoké marketingové a další náklady) a systémů podnikových penzí v zemích OECD (nedostatečná transparentnost), aniž by sdílely jejich přednosti: větší transparentnost otevřených fondů a nižší náklady podnikových fondů. (Czech Republic Pension Reform: Technical Assistance Mission. May 2001. Aide-Memoire.)

² Jde o systém tzv. odložené daně z příjmů, ve zkratce EET, používaný ve většině zemí OECD.

³ Podnikové peníze se, nejen v EU, považují za II. penzijní pilíř.